

Prekogranična
zaštita od požara

BUDIMO SPREMNI!

PRIRODNE NEPOGODE

Tokom posljednjih godina svjedoci smo veoma velikog broja prirodnih nepogoda i posljedica koje uzrokuju. Procjene govore da je broj katastrofa na globalnom nivou u porastu, te da je od 2000. godine oko 2.7 milijardi ljudi pogođeno nekim vidom katastrofe, a da djeca, nažalost, čine oko polovine ukupnih ljudskih žrtava.

Poplave, požari, suše i druge prirodne nepogode su sve češće, kako u regionu tako i u Crnoj Gori. Iako nikada ne možemo biti potpuno bezbjedni, ipak možemo učiniti mnogo da umanjimo posljedice nepogoda, prije svega ako smo dobro informisani i upoznati sa preventivnim mjerama, kao i pripremljeni da adekvatno odreagujemo.

POŽARI

Požari predstavljaju veliku opasnost u kojoj osim materijalnih dobara možete izgubiti i život. Na prostoru Crne Gore mogući su požari svih razmjera i nivoa, od incidenta do katastrofe.

Cilj ove brošure jeste da vas upozna sa uzrocima i vrstama požara, opasnostima koje mogu nastati u slučaju različitih vrsta požara, kao i mjerama za sprječavanje i smanjivanje štetnih posljedica po živote i zdravlje ljudi, životnu sredinu i kulturno-istorijsko nasljeđe.

KAKO NAJČEŠĆE NASTAJU POŽARI?

Analize pokazuju da je 65,4% požara izazvano nepažnjom. Ljudi izazivaju požare namjerno, ili iz nehata i neznanja. Čovjek (antropogeni faktor) je uzročnik 95% šumskih požara u Crnoj Gori u posljednjih 20 godina. Manji broj požara je prouzrokovan udarima groma.

ŠTA SU ŠUMSKI POŽARI?

Šumski požari predstavljaju prirodnu katastrofu i mogu se definisati kao nekontrolisana, stihijska kretanja vatre po šumskoj površini.

Takođe, šumski požari predstavljaju stalnu opasnost za gubitak šuma i šumskog zemljišta. Sve učestalije pojave šumskih požara često poprimaju velike razmjere i, osim šuma, ugrožavaju i poljoprivredne kulture, naseljena mjesta i ljudske živote.

Šume u Crnoj Gori pokrivaju 59,5% (826.792ha), šumsko zemljište 9,9% (137.480ha), što ukupno čini 69,4% teritorije Crne Gore.

Karakteristika šumskih požara je veoma brzo širenje i nagle promjene pravca pod uticajem vremenskih prilika.

Strategija zaštite od šumskih požara podrazumijeva njihovu prevenciju, rano otkrivanje i suzbijanje, te razvijanje sredstava za efikasnu borbu protiv ove prirodne katastrofe.

PODJELA PREMA STEPENU UGROŽENOSTI ŠUMA

U zavisnosti od količine i sastava gorivog materijala, vrste drveća, klime, zemljišta i položaja, šume u Crnoj Gori mogu se **prema stepenu ugroženosti** podijeliti u četiri grupe:

● Područje vrlo velike ugroženosti

Jugoistočno i jugozapadno - primorsko područje Crne Gore: Bar, Budva, Ulcinj, Kotor, Herceg Novi, Cetinje i dio područja Nikšića, Danilovgrada i Podgorice sa karakterističnom mediteranskom i submediteranskom klimom i vegetacijom (prizemni i visoki požari).

● Područje umjerene ugroženosti

Brdsko – planinsko područje (šume hrasta, graba i drugih lišćara) i ravničarsko (meki lišćari) – planinsko područje opština: Šavnik, Bijelo Polje, Berane i Kolašin (prizemni požari).

● Područje male ugroženosti

Sjeverni i sjeveroistočni dio brdsko-planinskog i planinskog područja – šume bukve (prizemni požari).

ŠTA SU POŽARI NA OTVORENOM PROSTORU?

Požari na otvorenom prostoru se odnose na sitno rastinje i makiju. Posebno su karakteristični za srednju i južnu regiju, koje se i svrstavaju u regije velike požarne opasnosti. S obzirom na to da se ovi požari najčešće javljaju na nepristupačnim terenima, čime je značajno otežano njihovo gašenje, postoji realna opasnost da prerastu u šumske požare i ugroze ekonomske šume (sjeverna regija), odnosno zasade maslina i drugih kultura i parkovne površine (južna i srednja regija).

KADA SE NAJČEŠĆE DEŠAVAJU ŠUMSKI POŽARI?

Statistički podaci u posljednjih nekoliko godina pokazuju da su najkritičniji ljetnji mjeseci (jul – septembar), a požari najučestaliji na otvorenom prostoru (požari niskog i visokog rastiinja), stambenim i poslovnim objektima, saobraćajnim sredstvima, šumskim kompleksima, otpadima i deponijama itd.

Požari uglavnom izbijaju danju u vremenu između 10 i 18 časova. Može se konstatovati da se dnevni ritam šumskih požara podudara sa dnevnom aktivnošću čovjeka.

Gašenje šumskih požara je operacija koja zahtijeva veliko naprezanje ljudi i sredstava. U prošlosti, protivpožarne službe sa slabim vodenim pumpama malog pritiska i protoka moge su samo da nemoćno gledaju divljanje vatrenih

stihija u nadi da se neće približiti nekom naseljenom mjestu. Danas, vatrogasne ekipe su mnogo mobilnije i tehnički bolje opremljene, tako da mogu brzo dospjeti na mjesto gde je požar počeo da se razbuktava.

Naravno, ne treba zapostaviti ni doprinos napretka avijacije. Gašenje šumskih požara iz vazduha specijalizovanim avionima i helikopterima je znatno unaprijedilo efikasnost u borbi protiv širenja vatre u prirodi.

Veliku ulogu kod nas kada je u pitanju gašenje požara imaju profesionalni spasioci-vatrogasci, kao i Avio-helikopterska jedinica Direktorata za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova koja raspolaze sa četiri helikoptera: „Abell-412“, „Abell-212“, „Abell-206“ i „Gazella“, kao i sa dva aviona tipa „Dromader“ i dva aviona za gašenje požara tipa „AT-802A Fire Boss“.

Značajnu ulogu i doprinos u gašenju požara u našoj državi imaju i dobrovoljna vatrogasna društva.

Ovakav vid volonterizma treba podržavati i unapređivati kako opremanjem tako i putem obuke.

POSljedICE ŠUMSKIH POŽARA

Posljedice šumskih požara se osjećaju dugi niz godina nakon njihovog dešavanja, jer se negativno odražavaju na biološku raznovrsnost (biodiverzitet), nestaju rijetke ugrožene biljne i životinjske vrste, mijenja se pejzaž, mijenjaju se fizičko-hemijske osobine zemljišta. Šumski požari ugrožavaju šumske zajednice, jer na takvim mjestima nestaju složenije vrste i ustupaju mjesto jednostavnijim, prostijim oblicima života. Požari utiču na klimu i mikroklimu, dolazi do remećenja hidrološkog režima, smanjuju se zalihe vode, a na strmijim, opožarenim djelovima može doći do pojave erozije tla i nastanka klizišta.

Požari prouzrokuju materijalne štete, što se itekako odražava na poslovanje privrede i uopšte na ekonomiju (umanjeni prihodi od šumarstva, drvne industrije, poljoprivrede, turizma...).

KAKO DA IZBJEGNEMO POŽARE I SMANJIMO ŠTETNE POSljedICE?

Da biste izbjegli požar potrebno je da preduzmete određene preventivne mjere, ali ako vas već zadesi, poštujućte uputstva koja su data u ovoj brošuri i koja, pored informacija kako da se spriječi požar, sadrže i uputstva koja se odnose na ponašanje prilikom požara, kako biste se spasili u najkraćem vremenskom roku.

REAGOVANJE U SLUČAJU ŠUMSKOG POŽARA

Kako bi se smanjio rizik od požara, poželjno je da:

- ne bacate upaljene cigarete na otvorenom prostoru;
- ne spaljujete travu, nisko rastinje ni smeće na otvorenom prostoru, u urbanim sredinama, kao i na obradivim površinama ili u blizini šuma;

- ne palite roštilj na otvorenom prostoru u blizini šuma ili u blizini suve trave ili grana;
- izbjegavate radove na otvorenom koji bi mogli da izazovu požar;
- ne ostavljate smeće u šumi zbog mogućnosti samozapaljenja;
- vodite računa o upotrebi otvorenog plamena i zabrane pušenja prilikom izvođenja žetvenih radova;
- poštujućte naredbe nadležnih organa o zabrani loženja vatre na otvorenom prostoru u periodu pojačane požarne opasnosti;
- poštujućte znake zabrane pristupa u oblastima velike opasnosti od požara.

Ukoliko se vaša kuća nalazi unutar ili u blizini šume, nastojte da:

- u prečniku od 20 metara oko kuće posijete nisko rastinje i očistite i uklonite suhu travu, lišće i grančice;
- održavate dvorište – uklanjajte suvo lišće i grane, ne dozvolite da

- grane dodiruju zidove kuće, krovove i balkone;
- ne držite zapaljive materije i gorivo u blizini kuće;
 - obezbijedite odgovarajuće protivpožarne aparate i redovno ih servisirate;
 - obezbijedite česme sa dotokom vode i crijevo za vodu dovoljne dužine da pokrije oblast koju želite da zaštitite, kao i rezervoare sa vodom i neelektričnu pumpu za vodu.

Ukoliko uočite požar:

- nazovite brojeve 112 ili 123 i pružite jasne informacije o svojoj lokaciji, kao i o tačnoj lokaciji požara;
- opišite kakva je vegetacija zahvaćena požarom;
- ukažite ako u blizini postoje skladišta opasnih materija;
- ukoliko ste u mogućnosti, ukažite na pravac širenja požara i
- ne prekidajte vezu dok ne date sve potrebne informacije.

Ukoliko se požar širi prema vašoj kući:

- ostanite pribrani;
- sve zapaljive materijale koji se nalaze u blizini kuće prebacite u zatvorena i zaštićena mjesta, kako ne biste izazvali dodatno širenje požara;
- zatvorite sve dovode za gas ili gorivo u blizini objekata;
- omogućite prolaz vatrogasnim vozilima;
- upalite svjetla unutra ili napolju kako bi se povećala vidljivost kroz dim, ukoliko je vidljivost smanjena.

Ukoliko je požar u blizini vaše kuće:

- ne napuštajte kuću ukoliko niste u potpunosti sigurni da ste u mogućnosti da se bezbjedno sklonite. Mogućnost preživljavanja u stambenim objektima koji su izgrađeni od nezapaljivih materijala je velika;
- uvedite u kuću cijelu porodicu i kućne ljubimce;

- zatvorite sve prozore i vrata i blokirajte sve otvore mokrim tkaninama;
- sklonite zavjese sa prozora;
- pomjerite namještaj ka centralnom dijelu sobe, dalje od prozora;
- zatvorite sva vrata unutar kuće;
- obezbijedite rezerve vode;
- okupite se svi na jednom mjestu;
- imajte uz sebe baterijske lampe u slučaju da dođe do prekida snabdjevanja električnom energijom.

Savjet je da se evakuacija sprovede samo u krajnjoj nuždi u pravcima koji nijesu ugroženi požarom i dimom i to prema uputstvima nadležnih službi.

Kada se požar ugasi:

- izađite iz kuće i odmah ugasite preostale tačke požara u blizini i
- obezbijedite dežurstvo dok se sva žarišta potpuno ne ugase, zbog mogućnosti pojave manjih požara u blizini zgrade, kao i ponovnog zapaljenja.

Upamtite: Neugašena cigareta najčešći je uzročnik šumskih požara i nikada je ne izbacujte iz vozila u pokretu. Kada ste u prirodi uvijek ugasite opuške od cigareta.

POŽARI U DOMAĆINSTVIMA

Pored šumskih i požara na otvorenom, česti su i požari u domaćinstvima.

Kako spriječiti nastanak požara?

- Iz podruma, garaža, tavana i slično, uklonite sve uskladištene zapaljive stvari, poput starih časopisa, kutija od farbi, razređivača, kao i starog namještaja, garderobe itd.
- Protivpožarna stepeništa i prolaze redovno čistite i obavezno održavajte prohodnim, jer to je najčešće jedini bezbjedni put i način da sačuvate svoj život i život vaše porodice.
- Prekontrolišite vašu vatrogasnu opremu: protivpožarne aparate, crijeva, hidrante i održavajte ih u ispravnom stanju.

Naučite da pravilno koristite (aktivirate) protivpožarni aparat i podučite svoje ukućane, jer u slučaju požara nećete imati vremena da pročitate uputstvo za upotrebu na naljepnici aparata.

- Naučite djecu da u slučaju požara pozovu službu zaštite i spašavanja na broj 123 ili Operativno–komunikacioni centar – OKC 112.
- Ukoliko primijetite požar ili osjetite miris dima u vašem stanu ili zgradi, pozovite službu zaštite i spašavanja ili Operativno–komunikacioni centar i nikada nemojte pretpostavljati da je neko to već učinio.
- Neugašeni opušak cigarete nikada nemojte bacati kroz prozor ili sa terase, jer će u većini slučajeva završiti u sobi ili na terasi u nekom od stanova ispod vašeg i izazvati požar.

OD VELIKE JE VAŽNOSTI DA POŠTUJETE SLJEDEĆA PRAVILA:

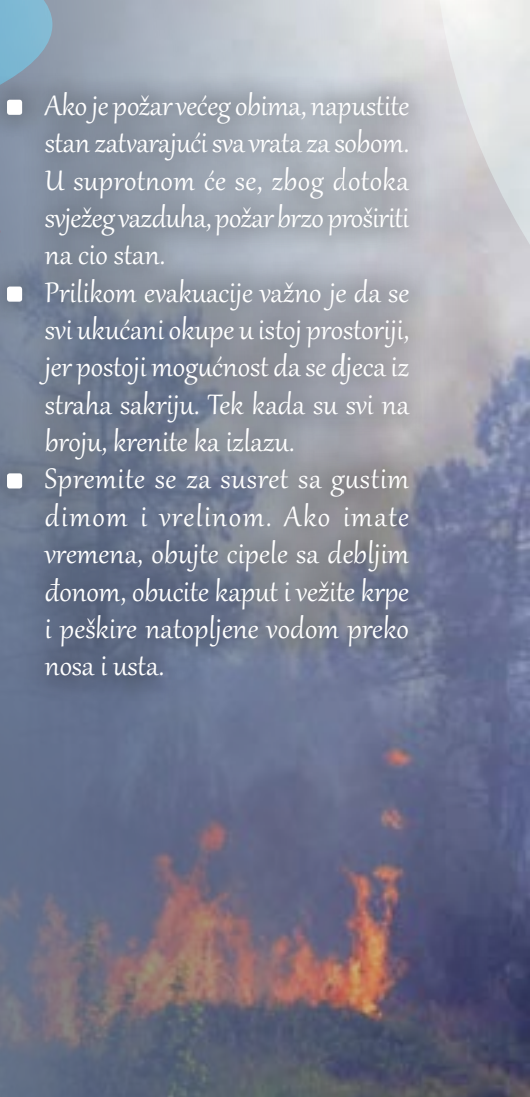
- ne ostavljajte šporet uključen bez nadzora;
- nemojte pušiti cigarete u krevetu;
- redovno provjeravajte elektroinstalacije, grejna tijela i sisteme;
- držite upaljače i šibice dalje od djece;
- nemojte koristiti grejna tijela na gas ili sa otvorenim plamenom (kamine) u prostorijama koje imaju slabu ventilaciju;
- u slučaju prekida napajanja objekta električnom energijom uvijek provjerite da li su električni aparati za domaćinstvo isključeni (rešo, šporet, grijalica i sl).

KAKO SE PONAŠATI U SLUČAJU POŽARA?

Zakonska obaveza svih građana starijih od 18 godina je da kada primijete požar pokušaju da ga ugase, a da pri tom ne ugroze svoj život kao i živote drugih lica koja se nalaze u neposrednoj blizini.

- Ako u toku noći primijetite požar, a nemate alarm za slučaj opasnosti, izađite na prozor ili u hodnik i vičite: „Požar”, kako biste probudili ukućane i komšije.
- Pozovite broj 123 ili 112, dajući konkretne podatke o lokaciji požara, adresu, sprat i broj stana.
- Ukoliko je požar zahvatio samo jednu prostoriju vašeg stana, zatvorite vrata te prostorije, isključite električnu energiju i evakuišite ukućane, a ako je požar manjeg obima, pokušajte gašenje.

- Ako je požar većeg obima, napustite stan zatvarajući sva vrata za sobom. U suprotnom će se, zbog dotoka svježeg vazduha, požar brzo proširiti na cio stan.
- Prilikom evakuacije važno je da se svi ukućani okupe u istoj prostoriji, jer postoji mogućnost da se djeca iz straha sakriju. Tek kada su svi na broju, krenite ka izlazu.
- Spremite se za susret sa gustim dimom i vrelinom. Ako imate vremena, obujte cipele sa debljim đonom, obucite kaput i vežite krpe i peškire natopljene vodom preko nosa i usta.

Ostanite što bliže podu jer je temperatura viša u gornjim djelovima prostorije gdje je i veća koncentracija gustog dima koji sadrži otrovne gasove, između ostalih i smrtonosni ugljen-monoksid (CO).

**Kod požara u zgradama
NIKAD NE KORISTITE LIFT!**

U toku požara oslobađa se gust dim koji sadrži otrovne gasove koji se akumuliraju u liftu, što prouzrokuje opasnost od gušenja.

- Ukoliko nijeste neposredno ugroženi požarom, najbolje je da ostanete iza zatvorenih vrata stana.
- U slučaju da dim počne da prodira oko vrata, natopite peškire i krpe vodom, stavite ih oko štokova i ispred vrata kako biste spriječili prodor dima u stan.
- Ako je spoljašnji vazduh čist, izađite na terasu zatvarajući balkonska vrata za sobom i sačekajte da vatrogasci završe gašenje požara, jer ste u stanu najbezbedniji.

Upamtite!

VODOM NE SMIJETE GASITI:

- Požar na električnim uređajima i instalacije pod naponom.
- Zapaljive tečnosti, masti, ulja, smole i maziva.

**OVI POŽARI SE GASE APARATIMA
ZA GAŠENJE POŽARA.**

VAŽNI BROJEVI:

Direktorat za vanredne situacije MUP-a
Operativno - komunikacioni centar - OKC **112**

Evropski broj za
hitne službe **112**

Policija - **122**

Opštinske službe zaštite i spašavanja - **123**

Hitna medicinska pomoć - **124**

Ova brošura je urađena u okviru projekta „Prekogranična zaštita od požara” koji realizuju FORS Montenegro i Direktor za vanredne situacije MUP-a Crne Gore u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH i Institutom zaštite od požara i eksplozija iz Sarajeva. Projekat finansira Evropska unija u okviru Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora.

U Crnoj Gori projekat se realizuje u opštinama Nikšić, Plužine, Šavnik, Žabljak i Pljevlja, a na teritoriji BiH u opštinama Mostar, Jablanica, Konjic, Ravno, Stolac, Čajniče, Gacko, Bileća, Trebinje i Foča.

Projekat ima za cilj unapređenje kapaciteta institucija i službi koje se bave zaštitom i spašavanjem od požara i smanjenjem rizika od katastrofa, a prouzrokovan je sve većim brojem požara u obje zemlje, naročito tokom ljetnje sezone.

Glavne projektne aktivnosti uključuju nabavku opreme za zaštitu od požara, treninge i obuke za spasioce i ostale važne učesnike u sistemu zaštite i spašavanja, prekogranične pokazne vježbe, kampanju informisanja stanovništva o opasnostima koje prijete od požara i izradu baze podataka i zajedničkog prekograničnog plana zaštite od požara.

Za više informacija o projektu možete kontaktirati:

FORS Montenegro

Tel/fax: +382 40 212 484

i

Direktorat za vanredne situacije

MUP-a Crne Gore

Tel: +382 20 481 801

ili posjetiti veb-sajt

www.forsmontenegro.org

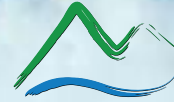
Projekat finansira EU

FORS
MONTENEGRO

Fondacija za razvoj sjevera
Crne Gore

Vodeći aplikant

IPA Program prekogranične saradnje
Bosna i Hercegovina - Crna Gora

Partneri na projektu:

Ministarstvo unutrašnjih poslova
Crne Gore - Direktorat
za vanredne situacije

Ministarstvo sigurnosti
Bosne i Hercegovine

INZA
protecting people

Institut zaštite
od požara i eksplozija

Sadržaj ove brošure isključivo je odgovornost Fondacije za razvoj sjevera Crne Gore - FORS Montenegro i Direktorata za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore i ni na koji se način ne može smatrati da odražava stavove Evropske unije.